

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ Δ/ΝΣΗ Π/ΘΜΙΑΣ
& Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΡΗΤΗΣ
(ΠΕ.Κ.Ε.Σ. ΚΡΗΤΗΣ)

Ταχ. Δ/ση: Ρολέν 4
Ταχ. Κώδικας: 713 05 ΗΡΑΚΛΕΙΟ
Πληροφορίες: Βασιλεία Καλοκύρη
Τηλ.: 2810 24 64 00 -
2810 24 68 60
κιν.: 697 99 30 724
E-mail: pekeskritis@sch.gr
E-mail προσωπ.: kalokyri@sch.gr
Ιστότοπος: ΦΙΛΟΛΟΓΟΙ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
<http://users.sch.gr/sfscholiki/fi>
ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ
<http://diktyofilologonkalokyri.weebly.com/>

Ηράκλειο, 9-2-2021

Αρ. Πρωτ.: Φ.2 / 143

ΠΡΟΣ:

- Δ/νσεις και Εκπαιδευτικούς Φιλολόγους (ΠΕ02) Σχολείων Δ.Ε. Ηρακλείου Επιστημονικής Ευθύνης της Σ.Ε.Ε. Β. Καλοκύρη
(διαμέσου των Δ/νσεων των Σχολείων τους)
- Δ/νσεις και Εκπαιδευτικούς Σχολείων Παιδαγωγικής αρμοδιότητας Ηρακλείου και Ρεθύμνου
(διαμέσου των Δ/νσεων των Σχολείων τους)

ΚΟΙΝ:

1. Δ/ση Δ/θμιας Εκπ/σης Ηρακλείου
2. Δ/ση Δ/θμιας Εκπ/σης Ρεθύμνου
3. ΠΔΕ Κρήτης
4. ΠΕΚΕΣ Κρήτης

Θέμα:

Ανατροφοδότηση σχετικά με τη διαδικτυακή Επιμορφωτική-Εκπαιδευτική Διημερίδα (αλληλο-)διδασκτικής φιλολογικών μαθημάτων (29-30/1/2021, στο πλαίσιο του 2^{ου} κύκλου επιμορφωτικών δράσεων του ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Κρήτης για την ΕξΑΕ).

Αγαπητοί και Αγαπητές Συνάδελφοι,

Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω θερμά για τη συμμετοχή σας στη διαδικτυακή Επιμορφωτική-Εκπαιδευτική Διημερίδα «9η Διημερίδα (αλληλο-)διδασκτικής. Διδάσκοντας “με λογισμό και μ’ όνειρο”. Έμπνευση και Δημιουργία στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Γυμνάσιο και το Λύκειο, διαζώσης και σε εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Σχ. έτος 2020-21», η οποία πραγματοποιήθηκε στις 29-30 Ιανουαρίου 2021, στο πλαίσιο του Προγράμματος Επιμορφώσεων του ΠΕ.Κ.Ε.Σ στην ΕξΑΕ (2^{ου} Κύκλου Επιμόρφωσης προς υποστήριξη των Εκπαιδευτικών). Θα ήθελα να σας συγχαρώ για τη διαδραστική συμμετοχή σας, τη ζωντανία της επικοινωνίας και την ανάπτυξη ουσιαστικής συζήτησης για τα επιστημονικά-εκπαιδευτικά ζητήματα, στη συνέχεια των εισηγήσεων!

Κι ακόμη, θα ήθελα και πάλι να ευχαριστήσω θερμά τους/τις Συναδέλφους Φιλολόγους Εισηγητές/-τριες για την ουσιαστική συνεργασία μας καθώς και τη συμβολή τους στη διάχυση προτάσεων μεταξύ Φιλολόγων!

Συνοπτικά σημειώνω στη συνέχεια στοιχεία ανατροφοδότησης σχετικά με τη Διημερίδα.

Με βάση τη «ζωντανή επικοινωνία» κατά τη διάρκειά της τηλε-διημερίδας καθώς και τα γραπτά σχόλια αναστοχασμού που εκφράστηκαν από Συμμετέχοντες/

Συμμετέχουσες (αωνύμως, σε ηλεκτρονική φόρμα σχολίων ανατροφοδότησης) αλλά και την επικοινωνία μεταξύ μας, τις μέρες που ακολούθησαν, **η τηλε-διημερίδα ήταν πράγματι εποικοδομητική, διαδραστική, ενδιαφέρουσα και ανέδειξε στην πράξη ότι η εκπαίδευση, πάνω από όλα, λειτουργεί με την ψυχή και το μεράκι των εκπαιδευτικών!** Παρά τις δυσκολίες της εξ αποστάσεως διαδικτυακής εκπαίδευσης και τις γενικότερες δυσκολίες και προβλήματα της περιόδου της πανδημίας και παρά το κλίμα αποκαρδίωσης από συνθήκες κρίσης οικονομικής και ευρύτερα πολιτισμικής, στο χώρο της εκπαίδευσης υπάρχει **«έμπνευση και δημιουργία»**, **διάθεση για ανανέωση και στήριξη του εκπαιδευτικού έργου!**

Ενδεικτικά, όπως έγραψε Συνάδελφος Εισηγήτρια, *«...ήταν μια ευκαιρία για ενεργοποίηση και μοίρασμα ιδεών... Επίσης δόθηκε η ευκαιρία να συστηματοποιήσουμε και να οργανώσουμε τη δουλειά μας και να επαναξιολογήσουμε τα δεδομένα μας... Μια απάντηση στους δύσκολους καιρούς που βιώνουμε και μια ευκαιρία να νιώσουμε ότι δεν είμαστε μόνοι μας».*

Βασικό συμπέρασμα που προκύπτει είναι η **ανάγκη** των Εκπαιδευτικών για **ανανέωση, επιστημονική και ψυχολογική, για επιμορφωτική υποστήριξη σε ζητήματα της ειδικότητάς τους στα μαθήματα (ως επιστημονικά αντικείμενα), στη σύγχρονη παιδαγωγικά μεθοδολογία διδασκαλίας καθώς και σε ψηφιακά εργαλεία.** Παράλληλα, λόγω των συνθηκών, γίνεται εξαιρετικά σημαντική η επιμορφωτική-συμβουλευτική υποστήριξη του έργου τους, η **διάχυση προβληματισμών, ιδεών και προτάσεων καθώς και η συνεργασία μεταξύ τους ως ειδικότητας αλλά και με άλλες ειδικότητες.** Ακόμη, αναδείχθηκε ότι η έμπρακτη και ηθική **υποστήριξη από το πλαίσιο του Σχολείου** βοηθάει σε φιλότιμες προσπάθειες που υπερβαίνουν την τυπική ανταπόκριση «στα διδακτικά καθήκοντα».

Ειδικότερα, εμφατικά συνάγεται η συνειδητοποίηση των Εκπαιδευτικών ότι είναι εξαιρετικά σημαντική η **υποκίνηση του ενδιαφέροντος των μαθητών/-τριών για τη μάθηση**, γεγονός που οδηγεί στην προσπάθεια για σενάρια διδασκαλίας/σχέδια μάθησης τα οποία δομούνται πάνω σε **διαδικασίες μάθησης που ενεργοποιούν τους μαθητές/τις μαθήτριες, με ανακαλυπτική και βιωματική μάθηση, συνεργασία, και ψηφιακά εργαλεία.** Η τάση αυτή, για έμφαση στη διδακτική, προκειμένου να επιτευχθούν στόχοι περιεχομένου, σε συνδυασμό με το ότι παιδαγωγικά λαμβάνονται υπόψη οι συνθήκες του κοινωνικού πλαισίου, απηχεί τη **σύγχρονη αντίληψη από το πεδίο των επιστημών της αγωγής** για τις τρεις αλληλο-διαδραστικές διαστάσεις της μάθησης: **υποκίνηση, περιεχόμενο, κοινωνικό πλαίσιο** (Knud Illeris, *Ο τρόπος που μαθαίνουμε. Οι πολλαπλές διαστάσεις της μάθησης στην τυπική και άτυπη εκπαίδευση*, επιστημ. Επιμ. Α. Κόκκος, μτφρ. Ε. Κωσταρά, 2015, Μεταίχμιο)

Οι εισηγήσεις και οι συζητήσεις ανέδειξαν τους προβληματισμούς από τις δυσκολίες της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης μέσω διαδικτύου, λόγω των συνθηκών, αλλά και τις προσπάθειες Εκπαιδευτικών για όσο το δυνατό καλύτερη ανταπόκριση. Σημαντικό είναι ότι **η ανταπόκριση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, μπορεί να γίνει βέβαια μέσα από εξειδικευμένα ψηφιακά εργαλεία, αλλά μπορεί να γίνει ακόμη και με βασικές γνώσεις χειρισμού της πλατφόρμας webex, εφόσον υπάρχει η διάθεση και ο σαφής στόχος και προσανατολισμός των Εκπαιδευτικών για «διδασκαλία με έμφαση στην επικοινωνία, τη διάδραση, τη συμμετοχή και το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών.** Αν για τη «φυσική τάξη» είναι παρωχημένα και αναποτελεσματικά ο μονόλογος της εισήγησης και η αντίληψη για «παράδοση» προς «μετάδοση γνώσεων», στην «ψηφιακή τάξη» αναδεικνύεται **εξαιρετικά απαραίτητη η επικοινωνία και η διάδραση!** Αντίπαλοι σε αυτό είναι ο χρόνος και πολλές φορές τα

προβλήματα του διαδικτύου, ωστόσο, αισιόδοξα μηνύματα εκπέμπονται μέσα από προσπάθειες των Εκπαιδευτικών για «ζωντανή επικοινωνία». Ο διαμοιρασμός οθόνης (κείμενο, ψηφιακή παρουσίαση), οι ερωτήσεις-απαντήσεις, ο διάλογος, η συζήτηση, τα σχόλια (αξιοποίηση chat), ακόμη και τα εικονίδια αντίδρασης (reactions) επιστρατεύονται για επίτευξη επικοινωνίας, αμεσότητας, ζωντανίας και συνεργασίας. **Γίνεται προσπάθεια να ενεργοποιηθούν εναλλακτικά, όσο γίνεται, με απλούς αλλά διαδραστικούς τρόπους, οι «κλειστοί τοίχοι» (κλειστές κάμερες/βίντεο) που μετατρέπουν το μάθημα σε ραδιοφωνική εκπομπή με αμφίβολουσ (απο-)δέκτες...**

Μέσα από τις εισηγήσεις αλλά και τις συζητήσεις αναδείχθηκε η οργανική σχέση «σύγχρονης» και «ασύγχρονης» διδασκαλίας, όχι μόνο σε συνθήκες εξ ανάγκης «εξ αποστάσεως», αλλά και στη σχολική εκπαίδευση, σε συνθήκες κανονικότητας. Με αξιοποίηση της φαντασίας και της πρωτοβουλίας των Φιλολόγων, μπορούν να συντεθούν παιδαγωγικά ενδιαφέροντες και μαθησιακά επωφελείς συνδυασμοί «δουλειάς στο σπίτι» και «δουλειάς στην τάξη», σε ανταπόκριση με σύγχρονες παιδαγωγικές-διδακτικές θεωρίες για ανακαλυπτική, βιωματική αλλά και συνεργατική μάθηση.

Ως προς τα αντικείμενα της διδασκαλίας, σημαντικό είναι ότι το συμπέρασμα ότι το ενδιαφέρον των Φιλολόγων στρέφεται όλο και πιο έντονα στον εκσυγχρονισμό και την επιστημονική ανανέωση περιεχομένου και τρόπου διδασκαλίας και μάλιστα, στην αναζήτηση εναλλακτικών τρόπων «διδασκαλίας εξ αποστάσεως» και κατάλληλης προσαρμογής των σχεδίων μάθησης και του εκπαιδευτικού υλικού (π.χ. ψηφιακών-συνεργατικών φύλων εργασίας), λόγω της περιόδου αυτής.

Πιο συγκεκριμένα,

- ✓ στο πεδίο του γλωσσικού γραμματισμού, αναζητούνται τρόποι συστηματικής διδασκαλίας του ορισμού, και μάλιστα με διδακτικές δραστηριότητες που αφορούν σε μαθητές/-τριες με μητρική γλώσσα την ελληνική αλλά και δίγλωσσους/-σες, στο πλαίσιο των τάξεων με πολυπολιτισμικά χαρακτηριστικά.
- ✓ Επίσης, αναδεικνύονται προτάσεις για διαφοροποιημένη και διαθεματική διδασκαλία (π.χ. εφαρμογή στη Νεοελληνική Λογοτεχνία Γ' Γυμν.), για αξιοποίηση των ομάδων εργασίας και των φύλλων εργασίας (π.χ. εφαρμογή στην Έκφραση-Έκθεση Β' Γενικού Λυκείου), στη δια ζώσης και στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.
- ✓ Η ανακαλυπτική μάθηση συνδυάζεται επιτυχημένα με την αξιοποίηση εργαλείων web2 και ψηφιακών πόρων (π.χ. εφαρμογή με σώματα κειμένων από τα εργαλεία της «Πύλης για την ελληνική γλώσσα»).
- ✓ Επιπλέον, μέσα από Ομίλους με διασχολική συνεργασία ή μέσα από πολιτισμικά προγράμματα δίδεται το πλαίσιο για επιδίωξη στόχων γλωσσικού γραμματισμού, με αξιοποίηση της δημιουργικής γραφής, στην προέκταση της γνωριμίας με μορφές ποιητικού λόγου (π.χ. χαϊκού).
- ✓ Η διδασκαλία ολόκληρου μυθιστορήματος στην τάξη, με ανακαλυπτική και συνεργατική μάθηση και περαιτέρω με δημιουργική γραφή, μπορεί να γίνει με αξιοποίηση του πλαισίου που δίδεται και στις Οδηγίες διδασκαλίας (στο Γυμνάσιο το πλαίσιο αυτό γίνεται και με βάση το πρόγραμμα σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ., ΑΠΣ Λογοτεχνίας). Επισημαίνεται εδώ η προσοχή στην επιλογή λογοτεχνικού έργου, ακόμα και με γνώμονα το ενδιαφέρον των μαθητών. Για παράδειγμα, ένα καλογραμμένο αστυνομικό μυθιστόρημα μπορεί να κεντρίσει το ενδιαφέρον και κατά περιπτώσεις να (μπορούν να) αναδεικνύονται αφηγηματικές τεχνικές που

προκαλούν το μυστήριο ή τις ανατροπές των προσδοκιών του αναγνώστη, ωστόσο το λογοτεχνικό έργο *Το Λάθος* του Α. Σαμαράκη, μέσα από στρατηγικές (αφηγηματικές τεχνικές) γραφής «αστυνομικού μυθ/τος», όπως εξωτερική εστίαση που επιτρέπει την ελλιπή πληροφόρηση (απόκρυψη σκέψεων «ενόχων» κλπ) **αποκαλύπτει βαθύτερες ανατροπές σε επίπεδο αξιών και κοινωνικο-πολιτισμικής θέωρησης:** το λάθος του αυταρχικού καθεστώτος που διαχωρίζει τον άνθρωπο από τη φύση του (συναισθήματα, ήθος) και χάνει έτσι τους απρόσωπους «υπηρέτες»-στελέχη του. Αποκαλύπτεται η αμφισβήτηση του αυταρχικού καθεστώτος, μέσα από την απροσδόκητη ανατροπή στο επίπεδο της ιστορίας, και επίσης σε επίπεδο «ιδεολογικών επιλογών» «αποκαλύπτεται» η πολιτισμική θέωρηση για ισορροπία «ανθρώπου-φύσης-κοινωνίας-κουλτούρας» και, αντίστοιχα, το αίτημα για έναν ανθρωπιστικό και ανθρωποκεντρικό πολιτισμό.

- ✓ Ενδιαφέρουσα συνιστώσα της σύγχρονης διδασκαλίας αναδεικνύεται και το **θεατρικό παιχνίδι** καθώς και **οι θεατρικοί διάλογοι**, που μπορούν να δημιουργηθούν, με βάση διδασκόμενα κείμενα και να αξιοποιηθούν πολύτροπα και με πολλούς στόχους. Επισημαίνονται τα πολλαπλά παιδαγωγικά οφέλη από τον εμπλουτισμό της διδασκαλίας με θεατρικές τεχνικές, όπως η κοινωνικοποίηση και η ενθάρρυνση των εφήβων στην ομάδα, η αποδοχή της διαφορετικότητας, η βιωματική προσέγγιση της συλλογικότητας και της γνώσης. Παράλληλα, επισημαίνεται η **προσοχή** που χρειάζεται να υπάρχει σε τέτοιες δραστηριότητες, όπως και σε περιπτώσεις δημιουργικής γραφής, **προκειμένου να μην ευτελίζονται τα κείμενα αφόρμησης και η ποιότητα της εκπαίδευσης μέσα από δράσεις αμφίβολης αισθητικής, που παραπέμπουν σε τηλεοπτικά υποπροϊόντα.** Χρειάζεται γερή φιλολογική σκευή και **διάκριση «τέχνης/μη-τέχνης», «παιγνιώδους μάθησης/γελοίου».** Σταδιακά βήματα, (αυτο-)επιμόρφωση, επίγνωση δυνατοτήτων, χρήση του **κριτηρίου μας για το «διδασκτικό αξιόλογο ή μη»** αποτελούν απαραίτητα στοιχεία, παράλληλα με τη διάθεση να ανανεώσουμε τις διδακτικές πρακτικές μας και να προσφέρουμε «στα παιδιά μας».
- ✓ Επιπλέον, χρήσιμες είναι οι διδακτικές προσεγγίσεις που ασκούν τους μαθητές/τις μαθήτριες στην τυπολογία ερωτήσεων της νέας τράπεζας θεμάτων για Α΄ τάξη ΓΕ.Λ (ΦΕΚ 4177/28.10.2020). Οι εφαρμογές που παρουσιάστηκαν για τη Λογοτεχνία, στο πλαίσιο της θεματικής ενότητας «Τα φύλα στη λογοτεχνία», ανέδειξαν αφενός τα **συγκεκριμένα ζητούμενα και αφετέρου τρόπους διδασκαλίας για εξάσκηση των μαθητών σε αυτά**, σε συνθήκες δια ζώσης και εξ αποστάσεως. Προτείνεται η διαμόρφωση κριτηρίων αξιολόγησης με βάση τα νέα δεδομένα της τράπεζας θεμάτων και η **διδασκτική χρήση τους για εξοικείωση των μαθητών/-τριών, στο πλαίσιο της διδασκαλίας** -κι όχι απλώς σε χρήση «εξέτασης» πάνω στο μάθημα.
- ✓ Αλλά και στην περίπτωση των Αρχαίων Ελληνικών Γ΄ τάξης ΓΕ.Λ.-ΟΠΑΣ, μέσα από το παράδειγμα ενός κριτηρίου αξιολόγησης με το νέο σύστημα, αφενός αναδεικνύεται η **προβληματική των ζητούμενων** (έμφαση στην κατανόηση κι όχι στην αποστήθιση «έτοιμης» μετάφραση, διδασκαλία με στόχους ουσιαστικής κατανόησης, ανάπτυξη κριτικής σκέψης με ερωτήσεις ερμηνείας, για την απάντηση των οποίων χρειάζεται και αξιοποίηση σχολίων του βιβλίου και βασικών και ουσιαδών στοιχείων σχετικής διδασκαλίας, κλπ) και αφετέρου επισημαίνονται **τρόποι διαμόρφωσης τέτοιων κριτηρίων**, με βάση το ισχύον ΦΕΚ για τον τρόπο εξέτασης του μαθήματος στις πανελλαδικές εξετάσεις και τα

έως τώρα δοθέντα στις πανελλαδικές εξετάσεις θέματα (Ιούνιος και Σεπτέμβριος 2020). Παράλληλα, προτείνεται η **διδασκτική αξιοποίηση τέτοιων κριτηρίων αξιολόγησης στο πλαίσιο της διδασκαλίας, για εξοικείωση και εξάσκηση των μαθητών/-τριών στην φυσική και ψηφιακή τάξη** – κι όχι απλώς η χρήση τους ως «διαγωνίσματα» για βαθμολογία των μαθητών/-τριών.

- ✓ Τέλος, με βάση σχετική εισήγηση και συζήτηση, ο γλωσσικός γραμματισμός μπορεί να υποστηριχθεί -και μάλιστα με παιδαγωγικά ενδιαφέροντες και ουσιώδεις τρόπους- αξιοποιώντας θεματικές της εποχής του 1821 και επικαιροποιώντας προβληματισμούς και αναζητήσεις. Οι προτάσεις μπορούν να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο του *Εκπαιδευτικού - Διεπιστημονικού Προγράμματος Υποστήριξης Γλωσσικού Γραμματισμού στη Δ/θμια Εκπ/ση* (έγκριση ΙΕΠ-ΥΠΑΙΘ), που συντονίζουν 11 ΣΕΕ Δ/θμιας Εκπ/σης του ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Κρήτης για τους εκπαιδευτικούς επιστημονικής αρμοδιότητάς τους.

Αγαπητοί και Αγαπητές Συνάδελφοι,

Προσεχώς θα σας ενημερώσω για την **ανάρτηση των ψηφιακών παρουσιάσεων και του συνοδευτικού υλικού** (ευρύτερες παρουσιάσεις περιεχομένου) **όλων των εισηγήσεων της Διημερίδας.**

Επίσης, θα ακολουθήσουν **επιμορφωτικές συναντήσεις με θέματα που εσείς ζητήσατε** στις απαντήσεις ανατροφοδότησης σχετικά τη Διημερίδα μας.

Σας ευχαριστώ και πάλι για το ενδιαφέρον αλλά και τη διαδραστική συμμετοχή σας και εύχομαι καλή συνέχεια στο έργο σας, με γόνιμες ιδέες, «έμπνευση και δημιουργικότητα»...

Με τιμή,
Η Συντονίστρια Εκπαιδευτικού έργου
κλάδου ΠΕ02 Φιλολόγων

Βασιλεία (Λιάνα) Καλοκύρη

Ακριβές αντίγραφο από το πρωτότυπο που τηρείται στη Γραμματεία του ΠΕ.Κ.Ε.Σ Κρήτης

Εσωτερική διανομή: 1.Οργανωτική Συντονίστρια ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Κρήτης